

ปัจจัยแห่งความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐ: มิติภาครัฐและภาคเอกชน

Collaborative Factors of Pracharath School Development: Public-Private Dimension

อนุสรรา สุวรรณวงศ์¹ และ สรสิริ วรารณ²

Anutsara Suwanwong¹ and Sornsiri Voravarn²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยแห่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการยกระดับการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชนที่เข้าร่วมโครงการผู้นำเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยที่ยั่งยืน จำนวน 12 คน ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 12 คน และผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐที่มีผลการประเมินการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐ จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น 36 คน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยแห่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อยกระดับการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ตรงกัน 2) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน 4) ภาวะผู้นำที่คล่องแคล่วว่องไว 5) ระบบสนับสนุนและกำกับติดตาม โดยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อความร่วมมือ ได้แก่ การสนับสนุนเชิงการเมือง ค่านิยมทางสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เอื้ออำนวยให้การดำเนินงานระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

คำสำคัญ: ปัจจัยแห่งความร่วมมือ, ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน, โรงเรียนประชารัฐ

Article Info: Received 17 October, 2019; Received in revised form 26 November, 2019; Accepted 17 December, 2019

¹ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ อีเมล: anutsarasuw@pim.ac.th

Lecturer of Faculty of Education Panyapiwat Institute of Management Email: anutsarasuw@pim.ac.th

² รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ อีเมล: sornsirivor@pim.ac.th

Associate Dean for Academic Affairs Faculty of Education Panyapiwat Institute of Management Email: sornsirivor@pim.ac.th

Abstract

This qualitative research aims to analyze and synthesize key success factors of public-private collaboration of Pracharath school enhancement. There were 36 informants consisting of 12 chief executive officers or working-group committee members of participating private companies, 12 representatives from the Minister of Education and 12 principals of the Pracharath schools. The research instruments were in-depth structured interview and participatory observation. Data were analyzed by using inductive method.

The research findings identified five key success factors of Public-Private collaboration for the enhancement of Pracharath school development: 1) shared active vision and goals, 2) shared resources, 3) community engagement, 4) agile leadership, and 5) support and monitoring systems. Other external environment factors facilitating the collaboration were: political support, social values, and technological progress which led to efficient and effective achievement of the Public-Private collaboration goals.

Keywords: collaborative factors, public-private collaboration, Pracharath School

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2575 ซึ่งเป็นแผนระยะยาว 20 ปี เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญและประกาศให้มีการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การศึกษาภายใต้โครงการสานพลังประชารัฐซึ่งเป็นการผสมผสานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า “คนไทยทุกคน คือ ประชาชนของชาติ” ถือเป็นพลังอำนาจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและปฏิรูปประเทศในทุกมิติและทุกด้านอย่างยั่งยืน ด้วยเจตนารมณ์ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของโครงการสานพลังประชารัฐและมีการบันทึกข้อตกลงสานพลังประชารัฐด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ (E5) ในการขับเคลื่อนและยกระดับการศึกษาของประเทศไทยโดยการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติผ่านโครงการผู้นำเพื่อการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน (CONNEXT ED) ซึ่งมีวิสัยทัศน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนาคุณภาพคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ทั้งนี้ ความร่วมมือรวมพลังของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ของการปฏิรูปการศึกษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามา

มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดของรัฐในด้านงบประมาณ สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) งานวิจัยของ Armstrong (2015) และ Hutchings et al. (2012) กล่าวตรงกันว่า ความร่วมมือส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ การเรียนรู้และความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียน ในส่วนของการส่งเสริมกำลังคนจาก ภาคเอกชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการและองค์ความรู้เชิงนวัตกรรม สู่วิทยาลัยนั้น ผู้แทนภาคเอกชนในฐานะผู้ร่วมพัฒนาโรงเรียน (School Partner: SP) มีบทบาทสำคัญในการช่วยยกระดับการพัฒนาการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐ ซึ่งงานวิจัยของ Hill et al. (2012) และ West (2010) ได้กล่าวตรงกันว่า ความร่วมมือส่ง ผลกระทบทางอ้อมต่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านการพัฒนาทางวิชาชีพของครูและบุคลากร ภายใตโรงเรียน และเป็นการสร้างโอกาสทางอาชีพให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยของ Stoll (2015) พบว่า ความร่วมมือนำมาสู่การแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติงาน และนวัตกรรมที่ดีอีกด้วย โดยมีอิทธิพลทางบวกต่อการกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการสนทนา ทางวิชาชีพของครู เกิดการเคลื่อนไหวทางด้านองค์ความรู้และเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ แบบมุ่งเน้นการเรียนรู้ (learning-oriented culture) และวัฒนธรรมการสืบเสาะแสวงหา คำตอบ (enquiry-based culture) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนเอื้อต่อการพัฒนาหลักสูตร และการแก้ปัญหาของโรงเรียน นำมาซึ่งการยกระดับขีดความสามารถด้านภาวะผู้นำของ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่เกิดจากการทำงานร่วมกันกับเครือข่ายต่าง ๆ (Armstrong, 2015) ตลอดจนนำมาสู่การพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Gallardo & Fullan, 2016)

การขับเคลื่อนโครงการผู้นำเพื่อการพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืนมีเป้าหมายในการพัฒนา โรงเรียนทั้งสิ้น 7,424 โรง ผลการดำเนินงานระยะแรกสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างเป็นรูปธรรม โรงเรียนภาครัฐที่เป็นกลุ่ม เป้าหมายในระยะแรกได้รับการพัฒนาทั้งเชิงโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อ การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดสถานที่และเวลา ทำให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกลได้มีโอกาสเรียนรู้ ผ่านสื่อที่ทันสมัย ส่งผลให้คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนภาครัฐมีคะแนน O-Net เพิ่มขึ้น เกือบทุกวิชา ยกเว้นวิชาคณิตศาสตร์ที่ยังไม่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ประกอบกับการพัฒนาองค์ความรู้เชิงบูรณาการระหว่างโรงเรียนภาครัฐและภาคเอกชนที่ เสริมสร้างรายได้ให้แก่นักเรียนและคนในชุมชน ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นอาชีพในอนาคตผ่าน

กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดผลลัพธ์อย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นมิติสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้นอกตำราที่เพิ่มทักษะอาชีพและสร้างรายได้ให้นักเรียน โดยโครงการสานพลังประชารัฐด้านการศึกษาพื้นฐานและการพัฒนาผู้นำ จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถทางการศึกษา สร้างประโยชน์ให้แก่เยาวชน ชุมชน และสังคมได้อย่างยั่งยืน (ผู้จัดการออนไลน์, 2560) คณะผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาปัจจัยแห่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อยกระดับการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐ อันจะนำไปสู่การวางแผนปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของคณะทำงานและผู้เกี่ยวข้องสู่การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไทยให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยทางการศึกษา วารสารวิชาการไทย วารสารวิชาการต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่สืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ สามารถจำแนกปัจจัยแห่งความร่วมมือที่สอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานโครงการโรงเรียนประชารัฐออกเป็น 2 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

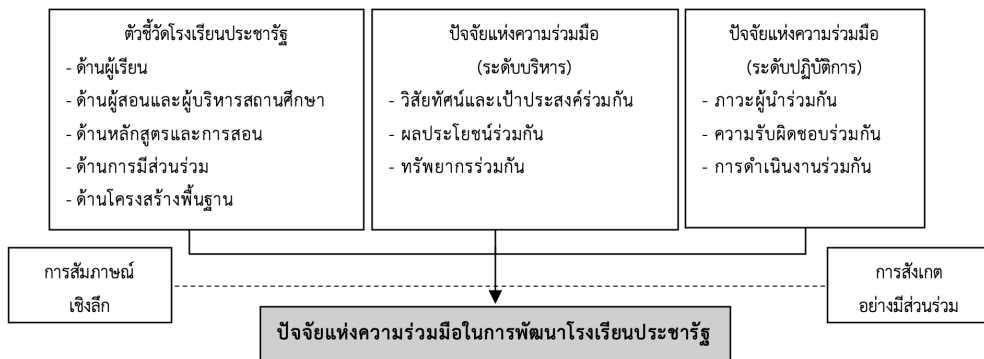
1. ปัจจัยระดับบริหาร คือ ความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยผู้บริหารระดับสูงขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนดำเนินงานในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ร่วมกัน (shared vision & goals) การกำหนดผลประโยชน์ร่วมกัน (shared interests) และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (shared resources)

2. ปัจจัยระดับปฏิบัติการ คือ ความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยผู้แทนระดับปฏิบัติการขององค์กรภาครัฐ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบโครงการโรงเรียนประชารัฐในแต่ละพื้นที่มีบทบาทหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงของโรงเรียนประชารัฐที่เรียกว่า School Mentor (SM) ผู้บริหารและครูโรงเรียนประชารัฐ ร่วมกับผู้แทนระดับปฏิบัติการขององค์กรภาคเอกชนมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ร่วมพัฒนาโรงเรียนที่เรียกว่า School Partner (SP) ผู้ปฏิบัติงานบริหารโครงการจากภาคเอกชนที่เรียกว่า Project Management Officer (PMO) โดยดำเนินงานร่วมกันภายใต้การมีภาวะผู้นำร่วมกัน (shared leadership) การมีความรับผิดชอบร่วมกัน (shared responsibility) การมีกระบวนการดำเนินงานร่วมกัน (shared process)

ทั้งนี้ ความยั่งยืนถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของความร่วมมือทุกรูปแบบที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาสู่ความยั่งยืนภายใต้เงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ กลยุทธ์ส่งเสริมความร่วมมือที่ชัดเจน โครงสร้างองค์กรที่แข็งแกร่ง บุคลากรที่เพียงพอ การดำเนินงานที่ยืดหยุ่น สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ (Ainscow, 2014; Chapman, 2009)

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยแห่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อยกระดับการพัฒนาโรงเรียนพระราชรัฐ

วิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) กลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 36 คน เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์การทำงาน มีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนดำเนินงานโครงการโรงเรียนพระราชรัฐ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชน จำนวน 12 คน เป็นผู้แทนบริษัทที่เข้าร่วมโครงการผู้นำเพื่อพัฒนาศึกษาไทยที่ยั่งยืนตั้งแต่ระยะที่ 1 จนถึงปัจจุบัน ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 12 คน เป็นผู้แทนที่มีบทบาทและหน้าที่

โดยตรงในการขับเคลื่อนดำเนินงานโครงการโรงเรียนประชารัฐ และผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ จำนวน 12 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการผู้นำเพื่อพัฒนาศึกษาไทยที่ยั่งยืน ตั้งแต่ระยะที่ 1 จนถึงปัจจุบัน และมีผลการประเมินการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐอยู่ในสิบสองอันดับที่มีคะแนนสูงสุดหรือมีผลงานการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐเป็นที่ประจักษ์โดยได้รับการเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านสื่อต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญ เป็นผู้สัมภาษณ์และสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐ จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ 2) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐตามตัวบ่งชี้ 5 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียน หลักสูตรและการสอน การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน และโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน แต่ละด้านประกอบด้วยประเด็นย่อยเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความร่วมมือทางการศึกษา ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์ร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การมีภาวะผู้นำร่วมกัน การมีความรับผิดชอบร่วมกัน และการดำเนินงานร่วมกัน 3) สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาโรงเรียนประชารัฐ ประกอบด้วย ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยี

คณะผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแนวทางการสัมภาษณ์เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (content validity) ของแบบสัมภาษณ์ โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-objective Congruence Index: IOC) พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.50–1.00 แสดงว่า ข้อคำถามมีความตรง สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยได้ (วรัญญา ภัทรสุข, 2554)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชน จำนวน 12 คน เก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการประชุมประจำเดือนของคณะทำงานภาคเอกชน ณ ศูนย์ปฏิบัติงานกลาง CONNEXT ED ชั้น 31 ตึก AIA ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร โดยดำเนิน

การเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2561 - เมษายน 2562 ด้วยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเดือนละ 1 ครั้ง และสัมภาษณ์เชิงลึกคณะทำงานจากบริษัทเอกชน ระหว่างเดือนมกราคม 2561 - มิถุนายน 2562

2. ผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 12 คน เก็บข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการประชุมคณะอนุกรรมการพัฒนาโรงเรียนพระราชัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวันที่ 11-13 กุมภาพันธ์ 2562 และสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2561 - มิถุนายน 2562

3. ผู้บริหารโรงเรียนพระราชัฐ จำนวน 12 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ระหว่างเดือนเมษายน 2561 - มิถุนายน 2562

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบันทึกแยกแยะข้อมูล จัดข้อมูลออกเป็นกลุ่ม และทำการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ร่วมกับตีความหมายเพื่อเชื่อมโยงในการตอบคำถามการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละกรณีภายใต้ประเด็นต่าง ๆ จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษาครั้งนี้ โดยแยกแยะออกทีละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตตามเนื้อหาการวิจัย ด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย คือ วิธีการตีความสร้างข้อสรุป ข้อมูลจากรูปธรรม ลักษณะร่วม หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ภายใต้เงื่อนไขตามบริบท

ความน่าไว้วางใจของงานวิจัย

คณะผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้น จึงใช้วิธีการในการสร้างความน่าไว้วางใจของข้อมูล ตามหลักเกณฑ์ของ ลินคอนและคิวบา (Lincoln & Guba, 1985 อ้างถึงใน กิตติพัฒน์ นนทปัทมเดช, 2554) ดังนี้

ความน่าเชื่อถือ (credibility) ก่อนจบเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง คณะผู้วิจัยสรุปบททวนประเด็นที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบ ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล และทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลจากการถอดเทปก่อนวิเคราะห์ เพื่อช่วยในการลงรหัสและตีความหมายข้อมูลได้ถูกต้อง เมื่อได้ผลการวิเคราะห์ที่เป็นข้อสรุปนำเสนอให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทราบ เพื่อยืนยันความถูกต้อง เป็นการตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้ให้ข้อมูล (member check) การถ่ายโอนได้ (transferability) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชนกลุ่มผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนพระราชรัฐ ใช้การเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน ตรงตามความเป็นจริง และไม่มีอคติ การยึดถือได้ (dependability) ศึกษามุมมองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้รายละเอียดในทุกแง่มุม การยืนยันได้ (confirmability) ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า (investigator triangulation) โดยคณะผู้วิจัย 2 ราย มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านระเบียบวิธีการวิจัย (peer debriefing) อีก 1 ราย แยกกัน ทำการวิเคราะห์ประเด็นหลัก (thematic analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปสาระสำคัญใน 5 ด้าน ได้ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์เชิงรุกร่วมกัน

สาระสำคัญที่พบ คือ “การพัฒนาเด็กในโรงเรียนพระราชรัฐมุ่งเน้นลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเสริมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่เด็ก มีการกำหนดวิสัยทัศน์และตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน โดยการพัฒนาผู้เรียนเป็น 1 ใน 5 ตัวชี้วัด ที่มีน้ำหนักสูงถึงร้อยละ 70 ซึ่งหลังการเข้าร่วมโครงการผู้เรียนต้องมีผลคะแนน O-Net สูงขึ้นกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมา” (กลุ่มผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชน)

“โครงการโรงเรียนพระราชรัฐเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐภาคเอกชน โดยมีจุดเริ่มต้นจากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งผู้แทนองค์กรทั้งสองภาคส่วนได้ปรึกษาหารือและประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ในการดำเนินงานของโครงการไว้อย่างชัดเจน เป็นการทำงานร่วมกันในระดับนโยบาย ที่ผู้บริหารระดับสูงจากภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามา ร่วมกันคิด ร่วมกันวางเป้าหมาย โครงการนี้จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ดีเพราะทางภาครัฐได้จัดสรรโอกาสนี้ให้กับโรงเรียนดีประจำตำบลกว่าหมื่นโรงในสังกัด สพฐ. โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งต้องการทรัพยากรทางการศึกษาหลายอย่าง ภาครัฐและภาคเอกชนเข้าใจถึงเป้าหมายโครงการที่ตรงกัน ทำให้เป้าประสงค์การพัฒนาเด็กค่อนข้างชัดเจนในการลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาคุณภาพเด็ก” (กลุ่มผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ)

“โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี เน้นการพัฒนาเด็ก เป็นการให้โอกาสการเรียนรู้ที่ดี แก่เด็กชนบท เพราะโรงเรียนประสบปัญหาด้านงบประมาณ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ การที่รัฐให้เอกชนเข้ามาช่วยพัฒนาและสนับสนุน เป็นโอกาสที่เกิดขึ้นกับเด็ก อย่างไรก็ตาม โรงเรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ในระดับนโยบาย เป็นหน่วยปฏิบัติที่รับนโยบายมาดำเนินงาน หากโรงเรียนมีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งก็จะดีมาก น่าจะสะท้อนปัญหาได้ดีและตรงจุดมากกว่า เพราะการดำเนินงานโครงการระยะที่ 1 โรงเรียนหลายแห่งยังขาดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้การดำเนินงานอาจจะไม่ราบรื่นมากนัก” (กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนพระราชรัฐ)

2. การใช้ทรัพยากรร่วมกัน

สาระสำคัญที่พบ คือ “...เอกชนไม่ได้ต้องการเห็นผลลัพธ์ของการพัฒนาผู้เรียนในระยะสั้นหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับบริษัทโดยตรง เพราะเด็กเล็กมาก ไม่ใช่แรงงานที่บริษัทเอกชนจะนำมาใช้ประโยชน์ตามที่หลายคนคิด บางคนบางหน่วยงานตีเจตนารมณ์ของเอกชนผิดไป ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากโครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ที่ภาคเอกชนเข้าไปช่วยเตรียมความพร้อมในทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคต ไม่ใช่ทักษะที่เรียนรู้ไปแล้วไม่เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของเด็ก จึงอยากให้ทุกภาคส่วนเปิดใจว่า การมีส่วนร่วมครั้งนี้เป็นการทำเพื่อสังคม หากเอกชนต้องการประโยชน์เชิงพาณิชย์ ย่อมสามารถดำเนินการในรูปแบบอื่นได้” (กลุ่มผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชน)

“โครงการนี้เกิดประโยชน์ต่อเด็กเป็นอย่างมาก เป็นผลประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม ถือได้ว่าเป็นการเสียสละของภาคเอกชน ที่เข้ามาช่วยทำให้เกิดผลกระทบ ทำให้ภาคส่วนต่างๆ เริ่มต้นตัว โรงเรียนที่อยู่ในโครงการโรงเรียนพระราชรัฐได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับการศึกษาของประเทศต่อไป” (กลุ่มผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ)

“ความร่วมมือครั้งนี้ทำให้เด็กได้รับโอกาสที่ดีในหลาย ๆ เรื่อง เด็กได้ใช้สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย ได้รับโอกาสจากเอกชน จริง ๆ แล้วเอกชนหลายแห่งทำ CSR กับโรงเรียนอยู่แล้ว แต่ที่ผ่านมาเป็นลักษณะของการนำของมาแจกหรือบริจาค ซึ่งก็ดี แต่ตอนนี้มีทั้งสิ่งของและคนเข้ามาช่วยพัฒนาเด็กร่วมกับโรงเรียน ถือว่าเด็กได้เรียนรู้ดีขึ้น เปิดโลกให้เด็กได้เยอะ” (กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนพระราชรัฐ)

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

สาระสำคัญที่พบ คือ “การใช้ทรัพยากรร่วมสำคัญมาก ภาครัฐต้องบอกว่ามีอะไรที่เป็นทรัพยากรที่ให้กับทางโรงเรียน ภาคเอกชนมีอะไรที่จะสามารถเติมเต็มให้กับทางโรงเรียน กระบวนการใช้ทรัพยากรร่วมกันที่ผ่านมายังไม่ค่อยชัดเจน เช่น เด็กอยากเป็นช่างซ่อมจักรยาน อยากทำเบเกอรี่ อยากสร้างหุ่นยนต์ และเป็นโปรแกรมเมอร์ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันบริหารจัดการหรือสร้างกระบวนการพัฒนาสายอาชีพให้เด็กในรูปแบบของการทำโครงการร่วมกัน” (กลุ่มผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชน)

“ทางภาคเอกชนได้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณและอุปกรณ์การศึกษา โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย อินเทอร์เน็ตที่เสถียร ซึ่งถือว่าดี เพราะเด็กได้เปิดโลกกว้าง มีสื่อที่ทันสมัยใช้...แม้ว่าเด็กถูกมองว่าเป็น เด็กชนบท แต่ในสภาพความเป็นจริง เด็กเหล่านี้ได้ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ” (กลุ่มผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ)

“งบอุดหนุนรายหัวยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขาดความพร้อมในหลายด้าน การที่เอกชนเข้ามาช่วยในการพัฒนาเด็ก โดยการให้สิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ก็ช่วยได้มากอยู่ แต่สิ่งที่โรงเรียนต้องการมากกว่านั้น คือ งบจ้างครู เพราะโรงเรียนขาดครู การขาดครูทำให้เด็กไม่ได้เรียนรู้มากพอซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยปริยาย” (กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ)

4. ภาวะผู้นำที่คล่องแคล่ว

สาระสำคัญที่พบ คือ “...เด็กมีบทบาทมากในการทำให้โครงการนี้สำเร็จ อาจมองมุมกลับกัน คือ เราเห็นศักยภาพในเด็ก ซึ่งเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรงจากโครงการ เพราะเราเน้นเสมอว่า โครงการนี้ทำเพื่อเด็ก เรื่องภาวะผู้นำระดับทีมงานนั้นเรามีกันอยู่แล้ว แต่สิ่งที่ควรทำให้เกิดมากขึ้น คือ ภาวะผู้นำของเด็ก เขาต้องสามารถพูดได้ แสดงความคิดเห็นได้ เลือกได้ว่าอยากเรียนรู้อะไร แบบไหน อย่างไร เราควรฟังเสียงของเด็ก ให้เด็กเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นเจ้าของโครงการ เราต้องเปิดพื้นที่ให้กับเด็กเหมือนกัน” (กลุ่มผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชน)

“ภาคเอกชนส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปในแต่ละโรงเรียนเพื่อให้คำแนะนำในการพัฒนานักเรียน ในมิติใหม่ที่เอกชนอาจมองเห็นต่างไปจากคนในวงการการศึกษา รวมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการส่งเสริมความเป็นผู้นำให้กับเด็ก ครู ผู้อำนวยการให้ความสำคัญ

กับการตั้งศักยภาพคนที่เกี่ยวข้องและชุมชนเข้ามาร่วมด้วย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ” (กลุ่มผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ)

“ภาวะผู้นำที่เห็นชัดชัด คือ กลุ่ม SP จากภาคเอกชนที่เข้ามาช่วยพัฒนาเด็ก พนักงานเอกชนตื่นตัวมากและจริงจังกับการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก มีความกระตือรือร้น และทำงานเร็ว ในขณะเดียวกัน เข้ากับเด็กได้ง่ายอาจเป็นเพราะ SP ส่วนใหญ่อายุไม่มาก มีความคิดความอ่านที่สามารถกระตุ้นให้เด็กสนุก อยากทำกิจกรรม เป็นส่วนเติมเต็มที่ดี ที่โรงเรียนไม่เคยมีมาก่อน ถือว่าทุนแรงให้กับโรงเรียนได้เยอะ มีสีสันมากขึ้น ครูได้เรียนรู้เทคนิค วิธีการจากเอกชนมากพอสมควร” (กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ)

5. ระบบสนับสนุนและกำกับติดตาม

สาระสำคัญที่พบ คือ “การทำงานในระดับปฏิบัติการในภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคใต้ ท่านศึกษาธิการภาคให้เกียรติมาเป็นประธานในวันที่เราจัดงาน workshop ซึ่งคล้ายกับการปฐมนิเทศ ผู้อำนวยการโรงเรียนประชารัฐ ท่านศึกษาธิการภาค มาแล้ววิสัยทัศน์ของการศึกษาและชี้ถึงผลประโยชน์ที่โรงเรียนและนักเรียนจะได้จากโครงการ ทำให้ ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษาคึกและตื่นตัวมาก” (กลุ่มผู้บริหารระดับสูงหรือคณะทำงานจากบริษัทเอกชน)

“ในโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จเกิดจากการที่ School Partner มุ่งตรงไปที่โรงเรียนและคุยกับผู้บริหารโรงเรียน ทำให้เกิดผลสำเร็จและยั่งยืน ทุกวันนี้ SP ยังเข้าโรงเรียนอยู่ ถึงแม้ว่าจะสิ้นสุดโครงการแล้ว ทำให้เห็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคนนอกวงการศึกษากับโรงเรียน เริ่มรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน แต่ School Mentor เรา หรือศึกษานิเทศก์กลับรู้สึกว่า ก่อนเอกชนเข้าโรงเรียนต้องผ่าน SP ก่อน ที่ผ่านมามีปัญหา คือโรงเรียนขอเวลา SP มีอะไรดี ๆ ไปให้กับเด็ก แต่พอเกิดปัญหา SP ตอบไม่ได้ เพราะไม่เข้าใจว่าขอบเขตการจัดการศึกษาคืออะไร การตอบคำถามเลยตกมาอยู่ที่เขตพื้นที่ ดังนั้น SP และ SM ต้องช่วยกันรับผิดชอบร่วมกันในทุกปัญหาที่เกิดขึ้น ตอบคำถามให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อให้โครงการบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้” (กลุ่มผู้แทนจากกระทรวงศึกษาธิการ)

“เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องรับผิดชอบการศึกษาาร่วมกันจริงจัง จะบอกว่า เด็กไม่ดีเพราะโรงเรียนไม่ดีก็ไม่ถูก เพราะกว่าเด็กจะเข้ามาระบบโรงเรียน เขาโตมาจากข้างนอกก่อน ผู้ปกครองต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบเช่นกัน ไม่ใช่แค่หน้าที่ของโรงเรียน รัฐ เอกชนหรือชุมชน

เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการศึกษาที่ไม่ต้องโทษแต่โรงเรียน เพราะเด็กจะเก่งจะมีคุณภาพได้ บ้านถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่ต้องรับผิดชอบเด็ก” (กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนพระราชรัฐ)

การสนับสนุนเชิงการเมือง ค่านิยมทางสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนบรรลุ เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ความร่วมมือครั้งนี้ไม่เพียงแค่งประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน ครูและบุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ทั้งในด้านการพัฒนาศาสตร์หรือภูมิปัญญาพื้นบ้านให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เป็นการสร้างชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็งภายใต้อัตลักษณ์ของความเป็นไทย ถือได้ว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่จะเป็นทรัพย์สินสมบัติของลูกหลานไทยสืบต่อไป

อภิปรายผล

คณะผู้วิจัยอภิปรายผลตามปัจจัยแห่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อยกระดับการพัฒนาโรงเรียนพระราชรัฐ 5 ประการ ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์เชิงรุกร่วมกัน ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นตรงกันว่า องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนควรกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์เชิงรุกร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียนพระราชรัฐ ใน 2 มิติ ได้แก่ 1) การยกระดับการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านทักษะทางวิชาการ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต โดยเป้าประสงค์เชิงรุกที่จะทำให้ผู้เรียนในโรงเรียนพระราชรัฐมีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น คือ การพัฒนาขีดความสามารถหรือทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และการคิดเชิงนวัตกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ชีวิตจริงด้วยการสนับสนุนด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากภาคเอกชน สอดคล้องกับ DePetris and Eames (2017) พบว่า การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและเสริมสร้างบริบทสังคมท้องถิ่นที่ดีให้แก่ผู้เรียน ครู และชุมชน การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงให้ผู้เรียนเข้ามามีบทบาทในการออกแบบการเรียนรู้ได้ตามความสนใจอย่างแท้จริง เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามปรัชญาการศึกษาที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง (constructivism) ผ่านโครงการหรือกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ผ่านการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาและโครงการเป็นฐาน

(problem & project-based learning) การเรียนรู้ดังกล่าวส่งเสริมการพัฒนาทักษะ การคิด ทักษะการทำงาน ทักษะทางสังคม สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการผู้นำเพื่อ การพัฒนาการศึกษาไทยที่ยั่งยืน ที่มุ่งเน้นพัฒนา “เด็กเก่ง เด็กดี” 2) การยกระดับการพัฒนา ผู้นำยุคใหม่ เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนใน การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้แทนจากองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการ การร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนทำให้เกิดการถ่ายโอนองค์ความรู้ เชิงนวัตกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาคเอกชน ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากร ทางการศึกษา ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เปิดโลกทัศน์และนำ องค์ความรู้ใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ต่อยอดสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหารโรงเรียน การจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการพัฒนาทางวิชาชีพ ทั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนประจักษ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นไว้ว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้แทนจากโรงเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ร่วมกับคณะทำงานส่วนกลาง ในระดับนโยบาย ซึ่งจะทำให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนประจักษ์ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละพื้นที่ อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ Frydinger et al. (2013) ที่ได้แสดงทัศนะ ไว้ว่าทุกภาคส่วนที่ เกี่ยวข้องต้องหารือและสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยแต่ละภาคส่วนแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ของ ตนเองเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ใหม่ ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ร่วมนำมาซึ่งการเปลี่ยนผ่านขององค์กร แบบค่อยเป็นค่อยไปผ่านความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2. การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นตรงกันว่า การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ในการพัฒนาโรงเรียนประจักษ์เป็นปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลทั้งในระดับนโยบายและระดับ ปฏิบัติ ดังนี้

2.1 ข้อมูลสารสนเทศ การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศทั้งที่เป็นเอกสาร หลักฐาน และ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรด้านข้อมูลสารสนเทศร่วมกัน เป็นการนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน มอบหมายพื้นที่ความรับผิดชอบร่วมกัน ออกแบบกระบวนการการดำเนินงานร่วมกัน ตลอดจนการบันทึกข้อมูลความก้าวหน้าของ

การดำเนินงาน ซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่เอื้อต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรควรเป็นลักษณะเรียลไทม์ (real time) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Gallardo and Fullan (2016) พบว่า การใช้หลักฐานที่เชื่อถือได้ เช่น ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ข้อมูลการสังเกตการสอนในชั้นเรียน เป็นประโยชน์ในการระบุปัญหา การออกแบบแนวทางการแก้ไข การสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงปฏิบัติการ ส่วนข้อมูลสารสนเทศสำหรับการพัฒนาผู้เรียนครอบคลุมองค์ความรู้เชิงนวัตกรรมที่มีการเผยแพร่และใช้ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชัน สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กในพื้นที่ห่างไกล ทั้งนี้ การใช้ทรัพยากรด้านข้อมูลสารสนเทศร่วมกันควรให้ความสำคัญในการจัดการข้อมูลสารสนเทศบนระบบต่าง ๆ โดยคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูล ความปลอดภัยในการเข้าถึง ความโปร่งใส และความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ

2.2 บุคลากร บทบาทหลักของภาคเอกชนที่สนับสนุนบุคลากรเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ร่วมพัฒนาโรงเรียนหรือที่เรียกว่า School Partner (SP) เปรียบเสมือนคนกลางแห่งการเปลี่ยนแปลง (change agent) ในการปฏิรูปการศึกษา ทำหน้าที่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาการศึกษาของโรงเรียนประจักษ์รัฐร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนและชุมชน กลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นฟันเฟืองสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนโครงการสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับ Wohlstetter et al. (2003) กล่าวถึง การพัฒนาโรงเรียนผ่านเครือข่ายไว้ว่า บริษัทเอกชนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรด้วยการสร้างทีมงานรูปแบบใหม่ โดยมีผู้แทนภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่ในการประสานกิจกรรมของหน่วยงานระดับต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตัดสินใจและเชื่อมโยงกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ ของโรงเรียน ผ่านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ด้วยช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ โซเชียลมีเดีย สื่อออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน

2.3. งบประมาณ การลงทุนทางด้านทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันควรกำหนดสัดส่วนอย่างชัดเจนเพื่อลดปัญหาการสนับสนุนงบประมาณที่ทับซ้อน ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่คุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร โดยภาครัฐลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อาคารเรียน สาธารณูปโภค สภาพแวดล้อม การจ้างครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่วนภาคเอกชนลงทุนในการพัฒนาการเรียนการสอนและนวัตกรรม เช่น สื่อดิจิทัล สื่อออนไลน์ วัสดุอุปกรณ์ การลงทุนทางการศึกษาของภาคเอกชนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

ของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับ Latham (2009) ที่กล่าวไว้ว่า การเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษานั้น ภาคเอกชนต้องเป็นผู้กำหนดว่า การศึกษาควรเป็นไปในทิศทางใด จึงจะตอบสนองต่อภาคธุรกิจ เพราะท้ายที่สุดผู้เรียนต้องเข้าสู่ตลาดอาชีพตลาดแรงงาน การลงทุนทางการศึกษาจึงไม่ควรเป็นการลงทุนที่เสียเปล่า ทั้งนี้ ผู้แทนภาคเอกชนมีความเห็นว่า ภาครัฐควรกำหนดมาตรการสนับสนุนที่กระตุ้นให้ภาคเอกชนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนี้มากขึ้น อันจะส่งผลดีต่องบประมาณทางการศึกษาของภาครัฐด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ Klipsch (2011) กล่าวว่า ความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจเอกชนทำให้การศึกษาของภาครัฐได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรที่หลากหลาย ทั้งในด้านการพัฒนาครู ในการลดต้นทุน ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนในการอบรมครู การสนับสนุนด้านงบประมาณและเทคโนโลยี ซึ่งช่วยลดช่องว่างด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางกายภาพ และด้านงบประมาณของโรงเรียน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นตรงกันว่า การพัฒนาโรงเรียน ประชาธิรัฐต้องอาศัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชนเข้ามีส่วนร่วม เป็นหัวใจหลักในการสร้างความยั่งยืน โดยชุมชนท้องถิ่นสามารถสนับสนุนการพัฒนาในหลายรูปแบบ เช่น ปรากฏชุมชนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตลอดจนงบประมาณจากหน่วยงานหรือสถานประกอบการในพื้นที่ การระดมทุนทางการศึกษาของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรมทอดผ้าป่า ผู้บริหารโรงเรียนประชาธิรัฐต่างเห็นตรงกันว่า ชุมชนให้การช่วยเหลือในกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างดี สามารถดำเนินการได้โดยง่ายและไม่มีเงื่อนไขมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับ การของบประมาณสนับสนุนโครงการพัฒนาโรงเรียนจากภาคเอกชน ส่งผลให้โรงเรียนประชาธิรัฐบางแห่งอาศัยความร่วมมือจากชุมชนเช่นเดิม ด้วยการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชนมีความยุ่งยาก นอกจากนี้ ชุมชนยังมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างเป็นหลักสูตรเฉพาะที่เสริมอัตลักษณ์ประจำชุมชน ซึ่งความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคเอกชนเป็นไปได้ดี เนื่องจากภาคเอกชนสนับสนุนเชิงนวัตกรรมที่สามารถต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่ม (value added) ทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพของชุมชน โดยผู้เรียนได้รับการฝึกอาชีพจากทั้งภาคเอกชนและชุมชน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมระดับท้องถิ่นโดยปรากฏชุมชนร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชน (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2556; Frydlinger et al., 2013) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ DePetris and Eames (2017) พบว่า หุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับ

ชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมศักยภาพองค์กรทางการศึกษาโดยเฉพาะด้านการสอน และโอกาสในการเรียนรู้ผ่านการดำเนินงานโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และสอดคล้องกับ Jacobson et al. (2011) กล่าวว่า กลยุทธ์โรงเรียนแห่งชุมชนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ช่วยส่งเสริมบรรยากาศแห่งความปลอดภัย การสนับสนุน การเคารพให้เกียรติ และการเชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชนวงกว้าง โดยการจัดการศึกษามีใช้เพื่อบริการแก่ผู้เรียนเท่านั้นหากเป็นการบริการคนในชุมชนเช่นกัน

4. ภาวะผู้นำที่คล่องแคล่ว ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า ช่องว่างของการทำงานร่วมกันที่เด่นชัด คือ ความรวดเร็วในการดำเนินงาน เนื่องด้วยวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน ภาครัฐมีธรรมเนียมปฏิบัติแบบราชการ ในขณะที่ภาคเอกชนค่อนข้างคล่องตัวและรวดเร็ว อีกทั้งโครงการนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในลักษณะของแผนปฏิบัติการเร่งด่วน (Ad Hoc) และเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการเห็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์ ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตื่นตัวและร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการเชื่อมต่อคนในที่หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงสำคัญ รวมทั้งการเสริมพลังบวกให้ผู้ร่วมงานด้วยการมอบความรับผิดชอบและอำนาจในการตัดสินใจให้กับผู้อื่น นอกจากนี้ การพัฒนาขีดความสามารถของคนในองค์กรให้สามารถทำงานแบบมุ่งเป้าหมาย ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานเรียนรู้จากความผิดพลาดเพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการปรับเปลี่ยนความคิดของผู้เกี่ยวข้องให้มีลักษณะเป็นความคิดแบบก้าวหน้า (growth mindset) เป็นคุณลักษณะของภาวะผู้นำที่คล่องแคล่วที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงปฏิบัติเพื่อยกระดับสมรรถนะการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ พบว่า การกระจายบทบาทภาวะผู้นำร่วมกันเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทั้งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ มีการโน้มน้าวและสร้างแรงบันดาลใจซึ่งกันและกัน ถึงแม้การดำเนินโครงการในระยะแรกอาจมีอุปสรรคบ้าง เนื่องมาจากการสื่อสารที่ชัดเจน แต่ทุกภาคส่วนแสดงให้เห็นว่าสามารถนำพาโครงการจนประสบความสำเร็จได้ด้วยความสะดวกคล่องไวต่อการเปลี่ยนแปลงปรับตัว และแก้ปัญหา ทั้งนี้ การเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับได้แสดงบทบาทผู้นำอย่างอิสระเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จอย่างน่าภาคภูมิใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Armstrong (2015) กล่าวว่า การร่วมมือต้องอาศัยภาวะผู้นำซึ่งรูปแบบของ

ภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับข้อตกลงในการสร้างความร่วมมือที่ได้กำหนดไว้

5. ระบบสนับสนุนและกำกับติดตาม ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นตรงกันว่า การยกระดับการดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ภาครัฐและภาคเอกชนควรพัฒนาระบบสนับสนุนและกำกับติดตามการดำเนินงานที่ยึดหลักความโปร่งใส ความปลอดภัยในการเข้าถึงข้อมูล และการอัปเดตข้อมูลการดำเนินงานแบบเรียลไทม์ ตลอดจนการสื่อสารสองทางผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นแพลตฟอร์มเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Armstrong (2015) DePetris and Eames (2017) และ Global School Partnerships (2012) กล่าวว่า ควรใช้เทคโนโลยีออนไลน์ในการสื่อสารเพื่อความเร็วและทันสมัย ทั้งนี้ การดำเนินงานในระยะแรกยังไม่ได้มีการจัดทำแพลตฟอร์มการสื่อสารส่วนกลางที่เชื่อมโยงทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเป็นรูปธรรมทำให้แต่ละองค์กรติดต่อประสานงานได้อย่างอิสระ เป็นผลเสียต่อการกำกับติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานในภาพรวม ควรมีการออกแบบระบบสนับสนุนและกำกับติดตาม ที่พร้อมสนับสนุนหรือช่วยเหลือได้ทันเวลาโดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในบริเวณใกล้เคียง เป็นการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเกื้อหนุนและเป็นการควบคุมคุณภาพการดำเนินงานโดยรวมของโครงการ

ทั้งนี้ สภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อต่อความร่วมมือ ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ 1) การสนับสนุนเชิงการเมือง ครอบคลุมทั้งด้านนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน มาตรการทางภาษี มาตรการส่งเสริมความก้าวหน้าทางอาชีพสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ ตลอดจนระเบียบข้อบังคับที่ใช้เฉพาะโครงการเพื่อกระตุ้นให้การดำเนินงานดังกล่าวมีความชัดเจน ต่อเนื่อง และยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Klipsch (2011) ที่พบว่า บรรยากาศทางการเมืองและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความร่วมมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการนำชุมชนให้ดำเนินการร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ 2) ค่านิยมทางสังคม ความเข้าใจร่วมกันและการรับรู้ถึงเป้าประสงค์ของโครงการเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผูกโยงนโยบายการเมืองกับการศึกษา ภาครัฐควรพัฒนากระบวนการสร้างการรับรู้ให้คนในชุมชน/สังคม มีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่ประเทศชาติ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งในมิติของแหล่งเรียนรู้ ราษฎร์ชุมชน และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาโรงเรียนเป็นการเสริมสร้าง

ชุมชนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง โดยโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ถือเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยให้ความร่วมมือมีความยั่งยืน (Global School Partnerships, 2012) และ 3) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ครอบคลุม สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย โปรแกรมสำเร็จรูป/โปรแกรมออนไลน์ ตลอดจนสารสนเทศที่ทันสมัย ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในมิติของการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กร ตลอดจนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่โรงเรียนพระราชรัษฎ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งเอื้อให้การดำเนินงานระหว่างองค์กรมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม จึงควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุล. (2554). *การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการและสังคม: แนวคิดและวิธีวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *ผลสอบ O-NET ล่าสุด*. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. https://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=53938&Key=news_Surachet
- พิณสุตา สิริธรังศรี. (2556). *รายงานการวิจัยและพัฒนาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2560, 20 กันยายน). *โรงเรียนพระราชรัษฎวัดคลองสวนเปิดห้องเรียนนอกตำราผุดกิจกรรมเพาะเห็ดสร้างอาชีพ*. MGR Online. <https://mgronline.com/business/detail/9600000095612>

วรัญญา ภัทรสุข. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*.
พริกหวานกราฟฟิค.

ภาษาอังกฤษ

Ainscow, M. (2014). Struggling for equity in education: The legacy of Salamanca.
In F. Kuppis & R. S. Hausstatter (Eds.), *Inclusive education: Twenty year after Salamanca*. Peter Lang.

Armstrong, P. (2015). *Effective school partnerships and collaboration for school improvement: A review of the evidence: Research report*. Digital Education Resource Archive (DERA). <https://dera.ioe.ac.uk//24523/>

Chapman, C. A., Ainscow, M., Mongon, D., West, M., Gallannaugh, F., Bragg, J., & Armstrong, P. (2009). *Emerging patterns of school leadership 2-A deeper understanding: A report prepared for the National College of Leadership for Schools and Children's Services*. National College for School Leadership.

DePetrus, T., & Eames, C. (2017). A collaborative community education model: Developing effective school-community partnerships. *Australian Journal of Environmental Education*, 33(3), 171-188.

Frydinger, D., Nyden, J., & Vitasek, K. (2013). *Unpacking collaboration theory*. Jeanette Nyden. http://www.jnyden.com/wpcontent/uploads/2013/08/Unpacking_Collaborative_Negotiations_.pdf

Gallardo, S., & Fullan, M. (2016). Essential features of effective networks in education. *Journal of Professional Capital and Community*, 1(1), 5-22.

Global School Partnerships. (2012). *A toolkit: Building sustainable school partnerships*. Global Footprints. http://www.globalfootprints.org/files/zones/teach/Key%20GL%20Documents/GSP_Sustainability%20Toolkit_LR_AW.pdf

- Hargreaves, D. H. (2012). *A self-improving school system: Towards maturity*. National College.
- Hargreaves, A., Boyle, A., & Harris, A. (2014). *Uplifting leadership: How organizations, teams and communities raise performance*. Jossey-Bass.
- Hill, R., Dunford, J., Parish, N., Rea, S., & Sandals, L. (2012). *The growth of academy chains: Implications for leaders and leadership*. National College of School Leadership.
- Hutchings, M., Greenwood, C., Hollingworth, S., Mansaray, A., Rose, A., & Glass, K. (2012). *Evaluation of the city challenge programme* (Research Report DFE-RR215). Department for Education.
- Jacobson, R., Hodges, R. A., & Blank, M. J. (2011). Mutual support the community schools strategy. *Principal Leadership*, 12(2), 18-22.
- Klipsch, J. M. (2011). *What works in collaboration: A case study of a facilities partnership between a public school district and a nonprofit organization*. Iowa Research Online. <http://ir.uiowa.edu/etd/1002>
- LaRocque, N. (2008). *Public-private partnerships in basic education: An international review*. Open Learning Campus. https://olc.worldbank.org/sites/default/files/CfBT_LaRocque_PPPs%20in%20Basic%20Education%20An%20International%20Review_0.pdf
- Stoll, L. (2015). *Three greats for a self-improving school system: Pedagogy, professional development and leadership: Executive summary* (Teaching schools R&D network national themes project 2012-14). Department for Education.
- West, M. (2010). School-to-school cooperation as a strategy for improving student outcomes in challenging contexts. *School Effectiveness and School Improvement*, 21(1), 93-112.

Wohlstetter, P., Courtney, L. M., Chau, D., & Polhemus, J. L. (2003). Improving schools through networks: A new approach to urban school reform. *Educational Policy*, 17(4), 399-430.